

L'ensenyament del català al Regne Unit

per Katherine Reynolds

L'ensenyament del català al Regne Unit va començar a la Universitat de Liverpool, sota l'impuls d'Edgar Allison Peers (1891-1952), on quasi un segle més tard jo vaig formar part d'una xarxa estesa per arreu del món de més de 6.000 alumnes que estudien català com a llengua estrangera.

Peers es va llicenciar en arts al Christ's College de Cambridge l'any 1910, on va rebre el diploma de professor abans d'impartir classes d'idiomes en diversos llocs del Regne Unit. Es va incorporar a la Universitat de Liverpool l'any 1920 com a lector d'espanyol i és allà on la seva carrera acadèmica va arribar al seu zenit. Li van atorgar el títol de la prestigiosa Càtedra Gilmour d'Estudis Hispànics (Gilmour Chair of Hispanic Studies), l'any 1922, que va ocupar fins a la seva mort, el 1952. L'any 1923, va fundar el *Bulletin of Hispanic Studies*, una revista acadèmica de filologia dels cinc idiomes de la península Ibèrica que s'ha publicat a Liverpool ininterrompudament des d'aleshores. I, el més important, va introduir l'ensenyament del portuguès i del català al Departament de Llengües d'aquesta mateixa universitat.

Avui dia l'ensenyament del català a l'exterior és coordinat i subvencionat per l'Institut Ramon Llull. Aquest curs hi ha més de 150 centres universitaris al món que ofereixen estudis de català i s'estenen pertot arreu, des de l'Amèrica del Nord (on en disposen de 23), fins a l'Argentina, Brasil i Xile, a l'Amèrica del Sud, 6 a l'Àsia (incloent-hi 3 al Japó) i fins i tot un a Austràlia. De fet, ara només falta l'Àfrica i l'Antàrtida perquè hi hagi centres d'estudis catalans a la resta dels continents. Més a prop, hi ha 111 universitats europees on la llengua, la cultura i la literatura catalanes formen part de la oferta acadèmica, incloent-hi Romania, Rússia, Itàlia, la República Txeca, Sèrbia, Finlàndia, Alemanya, Irlanda, Àustria i Lituània. El Regne Unit i França són els països europeus més actius, amb 21 universitats cadascun que ofereixen estudis catalans als seus alumnes, entre les quals es troben les universitats més eminentes i il·lustres, com ho són les d'Oxford i de Cambridge i la de la Sorbona a París.

Un cop vistos els llaços existents i ben afermats entre el Regne Unit i els Països Catalans, no hi ha dubte que el Regne Unit és un dels llocs més importants pel que fa a l'ensenyament de català a l'exterior. Segons Montserrat Lunati, professora d'hispaniques a la Universitat de Cardiff, hi ha «una llarga tradició en la presència del català a les universitats britàniques». Abans de la participació de l'Institut Ramon Llull amb les subvencions per assegurar la implantació de lectors i lectores de català a les universitats estrangeres, una feina que va començar ja fa vint anys, la tasca de Peers per promoure l'aprenentatge del català havia continuat a càrrec dels que tenien «una connexió personal amb el País Catalans: per exemple, catalans exiliats o els seus familiars. Feien el que podien per tal que els estudiants s'interessessin per la llengua i la cultura catalanes, i això va fer que es produís una nova generació d'estudiosos que desitjaven situar els estudis catalans en una posició més sòlida», ens explica Kathryn Crameri, actual Càtedra Stevenson i directora del Departament

d'Estudis Hispànics de la Universitat de Glasgow, que també ha treballat a la Universitat de Sydney. Pensem en Joan Gili a la Universitat de Cambridge, o en Alan Yates a la de Sheffield com a exemples il·lustres, o en el cas de Cardiff, en el professor Albert Hauf que ofería cursos de català en el marc de la llicenciatura d'hispàniques.

És així com generalment s'imparteixen les classes de català a l'exterior: com a assignatura optativa dins el pla d'estudis d'una llicenciatura de llengües modernes o bé d'una llicenciatura d'estudis hispànics. En el meu cas, vaig triar el català, el primer curs com a matèria optativa en la part d'hispàniques dins d'una llicenciatura d'estudis francesos i hispànics, i em va agradar tant que a partir d'aleshores no el vaig poder deixar durant els quatre cursos de carrera. Els continguts de les classes tenen com a base la llengua catalana, començant de zero, però el fet que tothom ja estudiï espanyol (i en molts casos algun altre idioma romànic) ho fa més fàcil i van progressant a un nivell més avançat al segon i al quart curs.

Respecte a la part de la cultura catalana, això depèn bàsicament dels interessos dels lectors i lectores mateixos i dels departaments de cada universitat. A part de tenir la sort de poder gaudir d'una gran xarxa d'altres universitats que ofereixen el català, moltes de les quals es troben bastant a prop (Manchester, Lancaster, Sheffield) i d'un Departament d'Hispàniques que també ofería basc, portuguès i gallec —i no només l'espanyol—, a Liverpool vaig aprofitar per dur a terme altres activitats, a més de les de l'ensenyament que rebia dins de l'aula. Cada any s'organitza el «Peers Symposium», un cicle de xerrades i conferències sobre filologia hispànica, en el qual sempre participen també els estudiosos catalans. A més, la «Setmana Ibèrica» que dona l'oportunitat als estudiants de totes les llengües hispàniques de reunir-se i compartir coneixements i activitats típiques de les seves disciplines (com ara lectures de poesia, cuina típica de cada cultura, projeccions i discussions sobre pel·lícules, tallers d'idiomes...). Malauradament la literatura encara hi figura poc en el programa d'ensenyament, perquè generalment l'enfocament i l'objectiu de les classes és el domini de la llengua. I com que es tracta d'una assignatura optativa, molts estudiants no tenen un coneixement prou ampli per llegir literatura catalana. Tanmateix l'oferta d'assignatures de cultura i literatura catalanes s'està ampliant a poc a poc: Montserrat Lunati va ocupar durant un semestre la Càtedra Joan Coromines a la Universitat de Chicago, on va impartir el curs «Women's Narratives in Contemporary Catalan Culture», sobre la producció literària i artística de dones escriptores en llengua catalana. A la Queen Mary University de Londres i a la Universitat de Cambridge també s'ofereixen cursos específics de literatura catalana.

Cal destacar que aquestes universitats no consideren el català com un idioma menys important, ni com una assignatura que no mereix ser tant estudiada com d'altres que s'ofereixen al departament, ja sigui l'espanyol o bé d'altres idiomes més dominants i més populars entre els estudiants d'una llengua estrangera (normalment el francès o l'alemany). Tot i així, no és sempre fàcil aconseguir que els estudiants estiguin oberts a estudiar-lo. La primera barrera que cal superar és que s'animin a estudiar una altra llengua i, dissortadament, les altres llengües són sovint més populars que no pas el català. El nombre d'alumnes que l'estudien cada curs queda per sota en comparació amb els altres idiomes estrangers i hispànics que s'ofereixen a les universitats del Regne Unit, incloent-hi els que són menys populars que els ja esmentats «dominants», com ara el portuguès o l'italià.

Mirant cap al futur, les relacions entre la llengua catalana i el Regne Unit, conviden a l'optimisme. La Queen Mary University de Londres ha anunciat que oferirà una llicenciatura d'estudis hispànics i catalans a partir del setembre de 2014. Els estudiants que l'acabin, seran els primers de tenir el títol d'estudis catalans. I a la Universitat de Massachusetts, als Estats Units, s'impartirà una *minor* (una assignatura de quinze crèdits) en estudis catalans. Això no obstant, aquest futur depèn de dos factors, que no són gens insignificants. El primer són les subvencions de l'Institut Ramon Llull que assegurin la presència de lectors a l'exterior i impulsin, així, l'ampliació de la xarxa arreu del món de les universitats que ofereixen estudis catalans. Assegurar aquest finançament, evidentment, no és

un repte fàcil en un temps de dificultats econòmiques com el que estem vivint. L'altre repte són els estudiants que cal convèncer-los perquè triïn el català com a part dels seus estudis, especialment en els països angloparlants on la gent té una mentalitat i un actitud generalment monolingüe i menys interès d'aprendre llengües estrangeres. També cal assegurar que els estudiants estiguin ben informats sobre la llengua catalana, la seva història i la situació sociolingüística en què es troba per tal que aquesta cultura es valori tal com es mereix. I que el català es vegi com una llengua viva, moderna, rica i de futur. Tots els que hem tingut la sort de aprendre'l sabem que realment ho és, tal com ho afirmava Edgar Allison Peers fa tant de temps.